

בראשית פרק לט: יוסף בבית פוטיפר

מבוא

אחר מכירתו, מגיע יוסף לבית פוטיפר המצרי, שם הוא שב ומתגדל. אולם הקב"ה שב ומזמן לו ניסיון, בדמותה של אשת פוטיפר, בעקבותיו כינו חז"ל את יוסף: 'יוסף הצדיק'.

שאלה מכוונת למידה

א. דווקא בניכר מתגלה יוסף כיוסף הצדיק - מה מלמד אותנו הפרק על דמותו של יוסף?
ב. יוסף עמד בניסיון: מנין שאב את הכוח לעשות זאת?

עלייתו של יוסף בבית פוטיפר

בראשית לט

- (א) וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרָיִמָּה וַיִּקְנֶהוּ פוֹטִיפָר סָרִיס פְּרֹעָה שֶׁר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדוּהוּ שָׁמָּה:
(ב) וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרָיִ:
(ג) וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְּלִיחַ בְּיָדוֹ:
(ד) וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרַת אֹתוֹ וַיִּפְקְדוּהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל יֵשׁ לֹ נָתַן בְּיָדוֹ:
(ה) וַיְהִי מֵאֵז הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לֹ
וַיִּבְרָךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרָיִ בְּגַלְל יוֹסֵף וַיְהִי בְרַכְתָּהּ ה' בְּכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לֹ בְּבֵית וּבְשָׂדֶה:
(ו) וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אֹתוֹ מֵאוֹמְהָ כִּי אִם הִלָּחֵם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יָפָה תֹאֵר וַיִּפָּה מְרָאָה:

"וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ" (פסוק ג)

בראשית לט, ג	
וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְּלִיחַ בְּיָדוֹ:	
רש"י	רמב"ן
כי ה' אתו - שם שמים שגור בפיו.	כי ה' אתו - שם שמים שגור בפיו לשון רש"י. ואינו נראה, אבל "וירא אדונו כי ה' אתו" כי יצליחו מעשיו בכל עת יותר מכל אדם וידע כי מאת אלוהים היא לו, וכך: "ראה ראינו כי היה ה' עימך" (בראשית כו, כח).

1. עיין בפסוק ג, ובדברי רש"י ורמב"ן וענה:

א. מהו הקושי בפסוק אליו מתייחסים רש"י ורמב"ן?

ב. (1) כיצד מיישב רש"י קושי זה?

(2) הבא ראייה לרש"י מהמקורות הבאים: ל"ט, ט; מ', ח; מ"א, טז; מ"ה, ח. פרט את הראיות.

ג. (1) כיצד מיישב הרמב"ן קושי זה?

(2) הסבר את הראיות שיש להביא לפירושו של הרמב"ן מפסוק ג עצמו, ומבראשית כו, כח.

ⓧ "וַיְהִי יוֹסֵף יָפֵה תֹאֵר וַיְפֹה מִרְאָה" (פסוק ו)

בראשית לט, ו-ז	
<p>(ו) וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אֶתֹו מְאוּמָה כִּי אִם הִלָּחֵם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יָפֵה תֹאֵר וַיְפֹה מִרְאָה :</p> <p>(ז) וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אִשְׁתּוֹ אֶתֹו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכָבָה עִמִּי :</p>	
ⓧ רמב"ן	ⓧ רש"י
<p>ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה - הזכיר זה בכאן לומר כי בעבור יופיו נשאה אשת אדוניו אליו את עיניה.</p>	<p>ויהי יוסף יפה תואר - כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו, אמר הקדוש ברוך הוא אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך את הדוב, מיד ותשא אשת אדוניו וגו' - כל מקום שנאמר "אחר" סמוך¹.</p>

2. עיין בפסוק ו, וענה :

א. מהו הקושי בפסוק ו שאליו מתייחסים רש"י ורמב"ן בפירושיהם?

ב. כיצד כל אחד מהפרשנים מיישב את הקושי?

ג. מה ההבדל בין שני הפירושים ביישוב הקושי?

¹ לפי רש"י כל מקום שנאמר "אחר הדברים האלה" פירושו שהעניין הבא אירע בזמן סמוך אחר הדברים המוזכרים למעלה, וכל מקום שנאמר "אחרי הדברים האלה", פירושו שהעניין הבא אירע בזמן מופלג ורחוק אחרי הדברים המוזכרים למעלה.

יוסף ואשת פוטיפר

בראשית לט

- (ז) ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי :
- (ח) וימאן ויאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בנדי :
- (ט) איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשף ממני מאומה כי אם אותך באשר את אשתו ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת וחסאתי לאלהים :
- (י) ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה :
- (יא) ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית :
- (יב) ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי ויעזב בגדו בגדה וינס ויצא החוצה :
- (יג) ויהי כראותה כי עזב בגדו בגדה וינס החוצה :
- (יד) ותקרא לאנשי ביתה ותאמר להם לאמר ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו בא אלי לשכב עמי ואקרא בקול גדול :
- (טו) ויהי כשמעו כי הרימתי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס ויצא החוצה :
- (טז) ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו אל ביתו :
- (יז) ותדבר אליו פדברים האלה לאמר בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו לצחק בי :
- (יח) ויהי כהרימי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס החוצה :
- (יט) ויהי כשמע אדניו את דברי אשתו אשר דברה אליו לאמר פדברים האלה עשה לי עבדך ויחר אפו :
- (כ) ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסהר :
- (כא) ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו בעיני שר בית הסהר :
- (כב) ויתן שר בית הסהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסהר ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה :
- (כג) אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בגדו באשר ה' אתו ואשר הוא עשה ה' מצליח : ס

ניסיונות אשת פוטיפר ליצור קשר עם יוסף וסירובו

3. עיין בפסוקים ז-ט, וענה :
- א. מהן שני הנימוקים שמעלה יוסף כאשר הוא מסרב להצעת אשת פוטיפר? צטט והסבר בלשונך.
- ב. מה ההבדל העקרוני בין שני הנימוקים.

יוסף הצדיק הועמד בפני ניסיון קשה עם אשת פוטיפר ועמד בו

סוטה דף לו עמוד ב (מובא בקיצור גם ברש"י על פסוק יא)

"ותתפשהו בבגדו לאמר" וגו' - באותה שעה באתה (באה) דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו: יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות?

4. א. לפי חז"ל, הסבר בלשונך מה סייע ליוסף להתמודד עם הניסיון זה? (שני דברים).
- ב. הצע הסבר לדברי חז"ל בדרך אנושית-ארצית ולא בדרך אלוקית-ניסית.

☒ שלוש גרסאות לסיפור המעשה של יוסף ואשת פוטיפר

המקרה כפי שאשת פוטיפר מספרת לבעלה	המקרה כפי שאשת פוטיפר מספרת לאנשי ביתה	המקרה כפי שקרה באמת
<p>(טו) ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו אל ביתו : (יו) ותדבר אליו פדברים האלה לאמר</p> <p>בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו לצחק בי :</p> <p>(יח) ויהי כהרימי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס החוצה :</p>	<p>ותאמר להם לאמר</p> <p>ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו בא אלי לשפב עמי ואקרא בקול גדול : (טו) ויהי כשמעו כי הרימתי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס ויצא החוצה :</p>	<p>(יא) ויהי כהיום הזה ונבא הביתה עשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית :</p> <p>(יב) ותתפשחו בבגדו לאמר שככה עמי</p> <p>ויעזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה : (יג) ויהי כראותה כי עזב בגדו בידה וינס החוצה : (יד) ותקרא לאנשי ביתה</p>

5. עיין בפסוקים יא-יח, וענה :

א. השווה בין סיפור המקרה כפי שקרה באמת, לבין הדרך שאשת פוטיפר מספרת זאת לאנשי ביתה. מצא שלושה (מתוך ארבעה) הבדלים, ונסה להסביר מדוע שינתה אשת פוטיפר את הסיפור.

המקרה כפי שקרה באמת	המקרה כפי שאשת פוטיפר מספרת לאנשי ביתה	ההסבר לשינוי
אשת פוטיפר ניסתה לכפות את עצמה על יוסף ודרשה ממנו שישכב איתה.	יוסף הוא זה שניסה לאנוס אותה, והיא התנגדה.	אמירת העובדות האמתיות יהפכו אותה לאשמה

ב. השווה בין סיפור המקרה כפי שסופר על ידי אשת פוטיפר לאנשי ביתה, לבין הדרך בה היא מספרת זאת לבעלה. מצא שני הבדלים ונסה להסביר את פשרם.

המקרה כפי שאשת פוטיפר מספרת לאנשי ביתה	המקרה כפי שאשת פוטיפר מספרת לבעלה	ההסבר לשינוי

☒ עונשו של יוסף

בראשית לט	
<p>(יט) וַיְהִי כְשִׁמְעַע אֲדֹנָיו אֶת דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דָּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עַבְדְּךָ וַיַּחַר אַפּוֹ :</p> <p>(כ) וַיִּקַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֵּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסוּרֵי אֶסְרֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שָׁם בְּבֵית הַסֵּהַר :</p>	
☒ ספורנו	☒ אב"ע
<p>ויחר אפו - ...כי אמנם לא חרה אפו על יוסף בזה, שהאמין יותר לדברי יוסף, אבל נתנו בבית הסוהר להראות שהאמין לה לכבודה...</p>	<p>ויחר אפו - ואף על פי כן לא הרגו, כי בספק היה הדבר אצלו.</p>

6. פסוקים יט-כ מעוררים קושי: מדוע יוסף נענש בעונש יחסית קל והלא הוא הואשם בניסיון לבצע עבירה של גילוי עריות (גם בקרב הגויים זו נחשבה עברה חמורה ביותר)?
- א. כיצד מיישבים קושי זה הספורנו והאבי"ע?
- ב. מה הביסוס התחבירי בפסוק יט, שמסייע לפירוש של הספורנו?
- ג. על מי חרה אפו של פוטיפר לפי הספורנו, ועל מי חרה אפו לפי האבי"ע?